

Апотекарска пракса

ISSN 1451 - 1827

ГЛАСНИК ФАРМАЦЕУТСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ

126

ЈУН 2020

**ФАРМАЦЕУТИ СРБИЈЕ
У БОРБИ ПРОТИВ COVID-19**

НАШИ ХЕРОЈИ

Реч уреднице

Овај број посвећен је НАШИМ ХЕРОЈИМА, фармацеутима и апотекама који пружају важну подршку здравственом систему Србије у борби против COVID-19 и чине све што је у њиховој моћи како би подржали своје пацијенте.

Са циљем да рад апотека и пружање фармацеутске услуге у овим тренутцима остане ефикасан и сигуран, у сарадњи са надлежним институцијама, припремили смо упутства и смернице који су доступни на сајту Коморе. Донете су одговарајуће одлуке везане за помоћ члановима Коморе који су оболели од COVID-19, ораганизовано је бесплатно тестирање PCR тестом за Огранак Београд, а сви чланови Коморе могу да добију неповратну помоћ за серолошко тестирање на присуство антитела.

Акредитована су још два теста ВШО, како би путем online едукација могли да сакупите потребан број бодова за обнову лиценце. Као одговорни здравствени радници учествујемо у Кампањи за хигијену руку у предшколским установама.

Свесни великих напора и тешких услова у којима тренутно радите надамо се да смо вам овим активностима и одлукама мало олакшали рад.

Драге колегинице и колеге, још једном свима велико хвала на труду и пожртвованости!

САДРЖАЈ

- 4** Желите да се тестирате?
- 6** Важни материјали - COVID 19
- 7** On-line тестови - ВШО
- 8** Активности Коморе
- 10** АПР - Регистар здравствених установа
- 12** Која питања нам је отворила пандемија?
- 14** Херој Београда
- 17** SMART pharmacy - GINA смернице
- 18** Алергијски ринитис у доба короне
- 20** Нега коже у време пандемије
- 22** Социјално или физичко дистанцирање
- 24** Актуелно - COVID 19
- 26** Кампања: Хигијена руку у предшколским установама

**Апотекарска
пракса**

ГЛАСНИК ФАРМАЦЕУТСКЕ КОМОРЕ

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ФАРМАЦЕУТСКА КОМОРА
The Pharmaceutical Chamber of Serbia

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

ISSN 1451-1827 = Апотекарска пракса COBISS
SR - ID 94777858

ГЛАВНА И ОДГОВОРНА УРЕДНИЦА Драгана Рајковић
СТРУЧНИ САРАДНИЦИ Николина Скорупан, Соња Стојиљковић,
Милан Ракић, Милица Ђукановић
ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК Небојша Ускоковић
ПРЕЛОМ И ПРИПРЕМА ЗА ШТАМПУ Дарко Тонић
ШТАМПАРИЈА Матија д.о.о., Београд
ТИРАЖ 7.670 комада
ИЗДАЈЕ Фармацеутска Комора Србије, Мутапова 25, Београд,
Србија
ТЕЛ/ФАКС +381 11 32 43 144, 32 46 795
ЕЛЕКТРОНСКА ПОШТА komora@farmkom.rs
ПОСЛОВНИ РАЧУН 325-9500900015066-04

ЖЕЛИТЕ ДА СЕ ТЕСТИРАТЕ?

Серолошко тестирање на присуство IgM и IgG антитела на корона вирус

Фармацеутска комора Србије пружиће једнократну и бесповратну помоћ из Фонда узајамне помоћи за серолошко тестирање на присуство IgM и IgG антитела на корона вирус.

Управни одбор Фармацеутске коморе Србије је донео Одлуку о износу и критеријумима за употребу средстава из Фонда узајамне помоћи за време важења Одлуке о проглашењу болести COVID-19 изазване вирусом SARS-COV-2 заразном болешћу.

Овом одлуком одобрена је исплата једнократне и бесповратне помоћи из Фонда узајамне помоћи на коју право има сваки члан Фармацеутске коморе Србије

који је уписан у именик Фармацеутске коморе Србије, у складу са законом, и који има уредно плаћену чланарину закључно са 2019. годином.

Од документације је потребно приложити:

- попуњен захтев (образац захтева објављен је на сајту Коморе) и
- рачун за извршено серолошко тестирање на присуство IgM и IgG антитела на корона вирус издато од надлежне здравствене установе у којој је тестирање извршено.

Сваки члан Коморе који испуњава услове има право на једно тестирање.

ТЕСТИРАЊЕ НА SARS COV-2019

Фармацеутска комора Србије је у период 6-8. маја 2020. године омогућила тестирање свих заинтересованих чланова са Огранка Београд на вирус SARS Cov-2019 (PCR тест - брис из носа/грла). Тестирање је обављено у Институту за јавно Здравље "Др Милан Јовановић Батут", а пријављене

колеге су имале могућност да одаберу један од три понуђена датума.

Од укупно 2541 члана са Огранка Београд за тестирање је било пријављено 267, а тестирало се укупно 98.

Због малог броја пријављених, а велике територијалне разуђености, организација тестирања на корона вирус PCR тестом за чланове Коморе са огранака Крагујевац, Ниш и Војводина за сада није могуће.

ПОМОЋ ЧЛАНОВИМА КОМОРЕ

Управни одбор Фармацеутске коморе Србије је 24. марта 2020. године донео Одлуку о износу и критеријумима за употребу средстава из Фонда узајамне помоћи у време ванредног стања.

Овом одлуком одобрена је исплата једнократне и бесповратне помоћи из Фонда узајамне помоћи на коју право има сваки члан Фармацеутске коморе Србије који је уписан у именик Фармацеутске коморе Србије, у складу са законом, и који има уредно плаћену чланарину закључно са 2019. годином, и то:

- породици маистра фармације/дипломираног фармацеута, члана Коморе, преминулог од болести изазване корона-вирусом,
- члановима Коморе који су оболели и хоспитализовани због инфекције COVID-19,
- члановима Коморе који су оболели због инфекције COVID-19, нису хоспитализовани и
- члановима Коморе који су од 15.03.2020. године остали без посла, односно члановима са којима је послодавац раскинуо уговор о раду или члановима којима је истекао уговор о раду на одређено време, а нису у року од месец дана закључили

уговор о раду са истим или другим послодавцем.

Позивамо све чланове Коморе, који испуњавају горе наведене услове, да поднесу захтев (објављен на сајту Коморе) на адресу: Фармацеутска комора Србије, са назнаком "Комисија за фонд узајамне помоћи", Мутапова 25, 11000 Београд или скенирану документацију пошаљу на мејл: komora@farmkom.rs

ДОНАЦИЈА ВЛАДИ РС

Скупштина Фармацеутске коморе Србије је 29. марта 2020. године донела Одлуку о уплати на наменски рачун Владе Републике Србије износ од 3.500.000 динара у сврху набавке тестова за тестирање на SARS Cov-2019 за здравствене раднике у виду донације као и начин обезбеђивања средстава.

С обзиром на улогу и значај маистра фармације, као здравствених радника који су свакодневно изложени ризику од обољевања, Скупштина Коморе је донела горе наведену Одлуку за коју ће се средства обезбедити од нераспоређене добити за ову сврху.

ВАЖНИ МАТЕРИЈАЛИ ЗА ФАРМАЦЕУТЕ И АПОТЕКЕ

Фармацеутска комора Србије је самостално или у сарадњи са другим институцијама и организацијама припремила или објавила следећа упутства и смернице који су доступни на сајту Коморе:

- **Опште мере превенције за апотеке**
Институт за јавно здравље "Др Милан Јовановић Батум"
- **ФИП Здравствени савет - COVID-19**
Међународна фармацеутска федерација ФИП (превод материјала са енглеског језика припремили Фармацеутски факултет Универзитета у Београду И Фармацеутска комора Србије).
- **Информације о настанку и ширењу корона вирус 2019 обољења - Водич за дијабетес и Препоруке за третман дијабетеса током инфекције**
Републичка стручна комисија за дијабетес и Дијабетолошки савез Србије.
- **Препоручена правила понашања - Поступци приликом улажења/излажења из стана или уколико живите са особом у ризику од заразе**
Коморе здравствених радника.
- **Препоруке за фармацеуте и послодавце у апотекарској делатности и Плакат - Мере заштите од коронавирусне инфекције**
Фармацеутска комора Србије.
- **Приручник о превенцији и лечењу COVID-19 инфекције**
Прва придружене болнице Медицинског факултета Универзитета у Zhejiang-у, НР Кина.
- **Препоруке за саветовање пацијената у апотеци**
Фармацеутска комора Србије (у складу са стручним материјалом Међународне фармацеутске федерације ФИП).
- **Упутство за фармацеуте и апотекарску делатност**
Фармацеутска комора Србије (у складу са препорукама Међународне фармацеутске федерације ФИП и Института за јавно здравље „Др Милан Јовановић Батум“).
- **Саопштење о ризицима од вируса COVID-19 за здравствене установе**
Светска здравствена организација.
- **Упутство за прање руку средствима на бази алкохола**
Светска здравствена организација.
- **Упутство за прање руку водом и сапуном**
Светска здравствена организација.

ВИРТУЕЛНА ШКОЛА ОБРАЗОВАЊА

on-line тестови

Од 15. априла едукације у оквиру Виртуелне школе образовања доступне су свим члановима Фармацеутске коморе Србије који имају плаћену чланарину закључно са 2019. годином.

Поред три *on-line* теста из 2019. године, чија акредитација још увек важи, Фармацеутска комора Србије је априла 2020. године у сарадњи са Министарством здравља, Другим пројектом развоја здравства Србије, акредитовала још два *on-line* теста, те су у оквиру Виртуелне школе образовања тренутно доступни:

1. Ефикасност топикалних азола у лечењу вулвовагиналних кандидијаза и улога фармацеута у локалној терапији
/до 19.08.2020. године

2. Стандардизација фармацеутске услуге код пацијената са дијабетесом
/до 19.11.2020. године

3. Пријава дефекта квалитета лека/медицинског средства и повлачење серије лека/медицинског средства из апотеке
/до 19.11.2020. године

4. COVID-19: Смернице за фармацеуте и запослене у апотекама
/ до 21.05.2021. године

5. Рационална употреба антибиотика у лечењу уринарних инфекција
/до 21.05.2021. године

Сви тестови акредитовани су са 5 бодова за учеснике који успешно положи тест.

НАПОМЕНА: У складу са одлуком Здравственог савета Србије програми континуиране едукације којима акредитација истиче 21. маја 2020. године продужени су до 19.11.2020. године.

АКТИВНОСТИ КОМОРЕ - COVID-19

1

16.03.2020.

Фармацеутска комора Србије упутила је хитан допис Министарству здравља, РФЗО и Институту за јавно Здравље “Др Милан Јовановић Батут” са молбом за обезбеђивање заштитне опреме за запослене у апотекама, без обзира на тип власништва. Поред тога, на захтев чланова Коморе, упућена је молба да Министарство здравља пропише обавезу о постављању физичких баријера на рецептури (стакло, плексиглас) и упутство да у апотеци у истом тренутку не може бити већи број пацијената/корисника услуге од броја фармацеута за рецептуром.

2

18.03.2020.

Обавештење члановима Фармацеутске коморе Србије да је у складу са актуелном епидемиолошком ситуацијом Фонд за СОВО издао Обавештење о продужетку важења конзилијарних мишљења и прописивања и издавања лекова на основу конзилијарних мишљења.

3

18.03.2020.

Обавештење члановима Фармацеутске коморе Србије да је пацијентима који користе хроничну терапију иста аутоматски продужена за још 3 (три) месеца.

4

19.03.2020.

У сарадњи са компанијом *Novo Nordisk* објављено је саопштење везано за набавку инсулина и непотребно стварање залиха од стране пацијената.

5

19.03.2020.

Фармацеутска комора Србије издала је препоруке у вези са Наредбом о ограничењу и забрани кретања лица на територији Републике Србије.

6

20.03.2020.

Скупштина Фармацеутске коморе Србије упутила је допис председнику Републике Србије у коме га обавештава да су у овом тренутку 7.053 магистра фармације који раде у апотекама, сво своје знање и капацитете ставили на располагање својој земљи трудећи се да као одговорни здравствених радници пруже највећу могућу помоћ и подршку како грађанима, тако и својим колегама лекарима. Поновљена је молба да заштитна опрема буде доступна свим апотекама без обзира на тип власништва.

7

25.03.2020.

Обавештење члановима Фармацеутске коморе Србије да у тренутној ситуацији није потребно ићи на санитарни преглед и излагати се ризику од инфекције, те да се санитарни преглед може обавити након завршетка ванредног стања (Извор: Лазар Смиљанић, координатор за санитарни надзор).

8

25.03.2020.

Обавештење члановима Фармацеутске коморе Србије да се, с обзиром да је у току ванредно стање, може направити прекид у обављању приправничког стажа и он се након завршетка ванредног стања продужава за онолико колико је прекид трајао, као и да ће полагање стручног испита за време ванредног стања бити организовано електронским путем о чему ће сви пријављени кандидати бити обавештени (Извор: Министарство здравља).

9**01.04.2020.**

Обавештење члановима Фармацеутске коморе Србије да се одлука о радном времену малопродajних објеката и објеката услужне делатности које је ограничено до 15 часова радним данима, односно 13 часова недељом, не односи на апотеке основане као здравствене установе, као ни на апотеке основане као приватна пракса. (Извор: Секретаријат за здравство Града Београда).

10**07.04.2020.**

На основу упита Фармацеутске коморе Србије МУП-у Републике Србије за додатна појашњење Наредбе о ограничењу и забрани кретања лица на територији Републике Србије, а након примедбе чланова Коморе да су им кретање и одлазак у апотеку онемогућени, са образложењима да се не налазе у њиховој евиденцији, 7.4.2020. године уследило је обавештење МУП-а Републике Србије да магистрима фармације није потребна посебна дозвола за кретање у време полицијског часа.

11**08.04.2020.**

Национална Асоцијација Студената Фармације - Србија у сарадњи са Фармацеутском комором Србије покренула је волонтерску акцију *PharmAkt COVID-19* у жељи да омогући запосленима у апотекама лакше функционисање у току ванредног стања.

12**15.04.2020.**

Од 15. априла едукације у оквиру Виртуелне школе образовања доступне су свим члановима Фармацеутске коморе Србије који имају плаћену чланарину закључно са 2019. годином. У складу са одлуком Здравственог савета Србије програми континуиране едукације којима акредитација истиче 21. маја 2020. године продужени су до 19.11.2020. године, тако да су у оквиру Виртуелне школе тренутно активна три теста којима можете приступити, сваки је акредитован са 5 бодова за учеснике.

13**15.04.2020.**

На основу информације наших колега да тестирање здравствених радника не обухвата магистре фармације Фармацеутска комора Србије је контактирала Институт за јавно здравље "Др Милан Јовановић Батут" и добила информацију да се у складу са Стручно методолошким упутством за контролу уношења и спречавање ширења новог корона вируса SARS-CoV-2 у Републици Србији врши тестирање здравствених радника, а да су истим обухваћени и магистри фармације.

14**23.04.2020.**

Након интервенције Фармацеутске коморе Србије РФЗО је отворио посебну шифру ослобађања везано за спровођење закључка Владе РС број: 53-2706/2020 од 20.03.2020. године којим је дата сагласност да се, због општег интереса у здравственој заштити, лекови са Листе А који су прописани на лекарски рецепт у периоду важења Одлуке о проглашењу болести COVID-19 изазване вирусом SARS-CoV-2 заразном болешћу издају осигураним лицима у апотекама без плаћања фиксног износа партиципације од 50,00 динара.

15**30.04.2020.**

Скупштина Фармацеутске коморе Србије, Управни и Надзорни одбор, донели су одговарајуће одлуке са циљем да својим члановима, здравственим радницима који су свакодневно изложени ризику од обољевања пруже помоћ и подршку.

16**06.-08.05.2020.**

Фармацеутска комора Србије је организовала бесплатно тестирање свих заинтересованих чланова са Огранка Београд на SARS-CoV-2 (PCR тест).

17**08.06.2020.**

Фармацеутска комора Србије пружиће својим члановима једнократну и бесповратну помоћ из Фонда узajамне помоћи за серолошко тестирање на присуство IgM и IgG антитела на корона вирус.

АГЕНЦИЈА ЗА ПРИВРЕДНЕ РЕГИСТРЕ

РЕГИСТАР ЗДРАВСТВЕНИХ УСТАНОВА

Припремила: маг.фарм.спец. Драгана Рајковић

Агенција за привредне регистре и Фармацеутска комора Србије активно ће сарађивати по свим питањима везано за формирање регистра здравствених установа.

Најважније информације у овом тренутку су следеће:

1. Измене и допуне Статута подразумевају само промену назива установе из „Здравствена установа“ у „Апотекарска установа“ до момента усвајања новог Правилника о ближим условима за обављање здравствене делатности у здравственим установама и другим облицима здравствене службе, када ће се усклађивати и остали услови везано за организацију и рад установа.

2. Уколико нисте извршили наведену измену и допуну Статута до рока који је предвиђен Законом (11.04.2020. године) имате две могућности:

- Да се измене и допуне Статута предају Привредном суду најкасније до краја јула како би најкасније до 15. августа добили одговарајуће решење.

- Да измене и допуне Статута, које је неопходно извршити најкасније до 11. октобра, предате Агенцији за привредне регистре заједно са Пријавом за упис усклађивања у регистар.

3. Везано за недељни распоред рада, почетак и завршетак радног времена, апотекарске установе ће АПР-у достављати посебну Одлуку у којој је потребно навести недељни распоред рада, почетак и завршетак радног времена за дане радне недеље, суботу и недељу за сваку организациону јединицу посебно.

Темплејт обрасца биће објављен на сајту Коморе почетком септембра.

4. Препорука је да све промене које желите да извршите везано за организацију, отварање нових огранака и рад установе завршите најкасније до 15. августа, како би ваша Пријава за упис усклађивања коју предајете од 12. октобра 2020. године могла бити потпуна и да не морате да вршите допуне исте.

5. Чланови Фармацеутске коморе Србије на мејл адреси apr-registar@farmkom.rs могу да поставе сва питања везана за активности и обавезе по овом питању.

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

1. Да ли мора да се изврши промена статута, односно имена „Здравствена установа“ у „Апотекарска установа“ преко привредног суда, или та промена може директно да се преда АПР-у у октобру, што наводите као другу варијанту.

АПР: Одговор на Ваше питање је ДА. Можете извршити своју обавезу промене назива приликом регистрације усклађивања. То практично значи да ћете подношењем новог статута уз регистрациону пријаву усклађивања извршити промену назива у АПР.

2. Колико видимо из обавештења промена усклађивања се за сада односи само на установу (нови статут, усклађивање назива, органа итд). Да ли то значи да доношења Правилник о ближим условима за обављање здравствене делатности у здравственим установама и

Фармацеутска комора Србије се марта 2020. године обратила Министарству здравља са молбом за мишљење у вези примене члана 264. Закона о здравственој заштити. У стручном мишљењу Министарства здравља од 26. јуна 2020. године, између осталог, наводи се да сама измена дела назива постојећих апотека, основаних као здравствена установа у „апотекарска установа“ и апотека основаних као приватна пракса у „апотека приватна пракса“ није потребна из разлога што се сама измена назива не може сматрати извршавањем прописане обавезе усклађивања општих аката, организације и рада са одредбама Закона о здравственој заштити до доношења подзаконског акта којим се уређују ближи услови за обављање здравствене делатности у погледу кадра, простора, опреме, лекова и медицинских средстава.

„Такође, сматрамо да је могуће вршење измене издатих решења, по захтеву постојећих ЗУ апотека и апотека основаних као приватна пракса у горе наведеном смислу, али до доношења подзаконског акта којим се уређују ближи услови за обављање здравствене делатности није могуће потврђивати законитост и безбедност рада и пословања постојећих апотека, чиме би се потврдило и извршавање прописане обавезе здравствених установа, других правних лица и приватне праксе.“, наводи се у мишљењу Министарства здравља које је у целисти објављено на сајту Фармацеутске коморе Србије.

другим облицима здравствене службе (Правилник), никакве промене не треба вршити за огранке у судском регистру?

АПР: Управо тако, јер до усвајања новог Правилника и не можете извршити ову промену. Међутим, то не значи да се не могу вршити друге промене као што је рецимо оснивање нових огранка или брисање већ регистрованих огранака.

3. Препорука је да се нови огранци региструју до 15. августа у суду. Да ли то значи да се након тога Регистар физички преноси у АПР и да је препорука дата како не би дошло до застоја у раду регистра (суд би у том случају и даље вршио регистрацију а документација би била у АПР-у)?

АПР: АПР има договор са привредним судовима да до краја августа преузме документацију ЗУ која је настала у последњих годину дана (пошто је АПР прошлог септембра већ преузео документацију из судова). Из тог разлога је настала препорука да уколико ЗУ имају

потребу за одређеним променама, које не могу чекати почетак рада регистра у АПР, да их предају привредним судовима до 15.08., како се у октобру не би преклопиле надлежности АПР и судова.

4. Суд у Београду али и други судови уписивали су огранке на основу решења МЗ који гласе на јединицу за издавање готових лекова. То је из разлога што суд као јединицу познаје само огранак (сходно закону о привредним друштвима и Уредби о упису у судски регистар). Како ће АПР поступати у овом случају?

АПР: АПР ће упис огранка или организационих јединица (ОЈ) вршити на основу Закона и Правилника, а решење МЗ се односи на испуњеност услова за рад једног од ових облика. То значи да ће се у АПР одвојено регистровати огранци а одвојено ОЈ. Решење МЗ о испуњености услова је основ за регистрацију у смислу тога да ли се ради о огранку или ОЈ, о седишту итд. Да појасним не може се регистровати огранак ако у решењу МЗ пише да су испуњени услови за оснивање ОЈ и обрнуто.

КОЈА ПИТАЊА НАМ ЈЕ ОТВОРИЛА ПАНДЕМИЈА?

Припремила: маг.фарм.спец. Соња Стојиљковић

За само два месеца, животи су нам се окренули наопачке. Доказали смо да се навике мењају када смо на то приморани и да све може да функционише и на мало другачији начин. А шта је то што би требало да променимо на нивоу струке како бисмо можда били боље припремљени за овакве ситуације?

1. НИВО ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ ФАРМАЦЕУТА У АПОТЕЦИ

Као најдоступнији здравствени радници изложени смо уласку великог броја људи у апотеку. Саветовали смо ових дана пацијенте који имају специфичне или неспецифичне симптоме виремије, издавали препарате против кашља, гледали отпусне листе пацијената који су прележали *Covid-19* које нам доносе чланови њихових породица. Дакле, контакти су неизбежни. Како се заштитити? Многе апотеке су вратиле заштитна стакла на рецептуру, оне које нису, пак, труде се да обезбеде визире, маске и рукавице. Но, на почетку пандемије нико није имао довољно заштитне опреме за запослене. Поставља се питање да ли је потребно да условима за отварање апотеке пропишемо одређене мере заштите? Можда бисмо тако били сигурнији? Који је то број маски које би једна апотека требало унапред да има за своје запослене? Са друге стране, у штампи се појављују вести да ће се у Америци спроводити тестирање на *Covid-19* у апотекама. Колико је то оправдано, обзиром да фармацеутима узимање узорака није примарна делатност, и да у

томе генерално немају много искуства? Колико то повећава ризик од обољевања самих фармацеута? Код нас је за сада ниво контаката на минимуму а ниво хигијене на максимуму. И то је оно што нас ипак штити.

2. НИВО ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ ПАЦИЈЕНАТА

Осим што бринемо о себи, свакодневно саветујемо пацијенте о томе како се ставља, носи и скида маска, када је неопходно да употребљавају рукавице и у којим случајевима је неопходна дезинфекција. Опomiњемо их да не пипају лице, да не повлаче маску док нису дезинфиковали руке. Бринемо о њиховом здрављу и више него обично. Смирујемо панику и нервозу, учимо их мерама опреза.

3. ОДРЖАВАЊЕ ХИГИЈЕНЕ

Сада јасно видимо да је хигијена пола здравља, и сигурно мењамо навике, како у кућним условима, тако и у апотеци. Стављамо је на прво место, и све друго може да сачека. Научили смо себе, и имамо прилику да научимо и друге како се правилно перу руке, како се врши дезинфекција површина, коже и опреме.

Да ли би хигијена генерално требало да заузме важнију позицију кроз саветовање у апотеци?

4. ОРГАНИЗАЦИЈА РАДА У АПОТЕЦИ

Увек може боље и ефикасније, али сада смо доказали да фармацеути јако добро раде под великим притиском, и да успевамо да постигнемо оно за шта смо до пре пар месеци тврдили да је немогуће. И поред повећаног обима посла, успорили смо ритам, у смислу дефинисања јасних правила и поштовања истих, уз смањење броја радних сати постајемо ефикаснији. Видимо и да заиста није неопходно ићи у апотеку недељом, треба да постоји дежурна апотека, али све функционише и кад имате шест радних дана у недељи. Ово се, ипак може постићи само тоталном рестрикцијом од стране владајућих структура, јер оног тренутка када је укинута ванредно стање све се вратило на старо. Људи ће ићи у куповину недељом док год им је то омогућено, то се не може тако лако променити.

5. КОЛИКО УСПЕВАМО ВОДИТИ БРИГУ О ХРОНИЧНИМ ПАЦИЈЕНТИМА?

И у време пандемије ниво услуге мора бити на максималном нивоу. Испод маске се треба споразумети, урадити дуплу проверу разумевања, објаснити употребу лека или демонстрирати коришћење пумпце, препознати нежељено дејство или алармне симптоме, предвидети могућу интеракцију. Са старијим пацијентима чујемо се телефоном и разговарамо о њиховом стању. Дешава се и дупло прописана терапија, и пропусти у писању терапије, и све је то и даље на фармацеуту - да открије и исправи. Наравно да је све теже када имате одређена ограничења. Едукације које смо до сада похађали односиле су се на максималну ефикасност, на перфектну примену знања у идеалним условима. Шта када то све није баш тако? Да ли нам је у будућности потребна нека едукација која ће нас припремити за рад у условима када нам није све тако добро познато?

ХЕРОЈ БЕОГРАДА

МАГИСТАР ФАРМАЦИЈЕ ЗУЛФЕР БАХТИЈАРИ

Интервју водила маг.фарм.спец. Соња Стојиљковић

РЕЦИТЕ НАМ ПРВО ПАР СТВАРИ О СЕБИ, КОЛИКО ГОДИНА РАДНОГ ИСКУСТВА ИМАТЕ И ГДЕ ТРЕНУТНО РАДИТЕ?

- Веома ми је драго што имам прилику да се представим мени најдражим колегама и због тога сам веома срећан. Моје име је Зулфер, имам 35 година, ожењен сам и имам двоје деце. Као некоме ко се бави фармацијом већ 11 година, изузетно ми је важно да рад и допринос увек буде на вишој лествици, јер тиме доказујемо своју вредност у свом окружењу, а за собом повлачимо и друге. Трудим се да то константно радим на свом радном месту у једној београдској апотеци највећег ланца у Србији, затим као докторант и истраживач на факултету Медицинских наука Универзитета у Крагујевцу, као члан Скупштине Фармацеутске коморе Србије и активни члан других струковних удружења и медија. Волим фармацију и зато сам стално активан на том пољу.

ПОСТАЛИ СТЕ ХЕРОЈ ЗБОГ ХРАБРОГ ПОСТУПКА У СРЕД ЕПИДЕМИЈЕ КОРОНАВИРУСОМ. ПРУЖИЛИ СТЕ ПОМОЋ НЕ РАЗМИШЉАЈУЋИ О УГРОЖАВАЈУ СОПСТВЕНОГ ЗДРАВЉА. КАКО СЕ ТО ДОГОДИЛО?

- Рано ујутру, 7. априла, у време највећег страха од заразе коронавирусом, случајна

пролазница је ушла у апотеку да затражи помоћ за господина који лежи на тротоару у непосредној близини апотеке. Истрчао сам и видео несрећног господина који је приликом пада повредио главу. Било је јасно да је ситуација озбиљна и да се бори за живот, врло тешко је долазио до даха, имао је гушење. Призор је био драматичан. Међутим његова борба је кратко трајала, убрзо је дисање престало, а са њим срчани рад и пулс. Одмах сам кренуо са реанимацијом која је трајала око једног минута. У тим моментима био сам јако уплашен, никад се нисам сусрео са оваквом ситуацијом. И на крају, успео сам! Поново је почео да дише, откуцаји срца су постали снажни. Након извесног времена стигла је и хитна помоћ.

О ЧЕМУ СТЕ РАЗМИШЉАЛИ У ТИМ ТРЕНУЦИМА?

- Једино о чему сам размишљао је како да му помогнем и спасим живот. О зарази нисам размишљао ни једне секунде. Нико од присутних није познавао господина, нисмо знали који је разлог његовог пада, гушења и целокупне ситуације. Тек када се све заврши постанете свесни шта се десило и шта сте урадили. Драго ми је што су и други у овоме препознали гест хуманости, несебичности и људкости, посебно у ситуацији када се сви плаше потенцијалне заразе. Из тог разлога је кренуо велики број објава на друштвеним мрежама које су наишле на врло позитивне коментаре.

ФАРМАЦЕУТИ ЧЕСТО ИМАЈУ ПРИЛИКУ ДА ПОМОГНУ ЉУДИМА. ИПАК, ЖИВОТНО УГРОЖАВАЈУЋЕ СИТУАЦИЈЕ НИСУ БАШ СВАКОДНЕВНА ПОЈАВА. ОВДЕ ЈЕ БИЛО ПОТРЕБНО И ЗНАЊЕ И ЗДРАВ РАЗУМ ДА СЕ ТО ЗНАЊЕ ПРИМЕНИ.

- Фармацеут је најдоступнији здравствени радник у целом систему здравства. Када кажем најдоступнији то значи да своје драгоцено знање, стечено током тешких и захтевних студија, ставља бесплатно на располагање свакоме коме је помоћ потребна, у сваком тренутку. Честа је појава да нам пацијенти колабирају у апотеци или у непосредној близини, и ми смо у сваком тренутку спремни да реагујемо. Међутим, није честа појава да постоји потреба за реанимацијом. Теоријски сам знао шта треба да радим, али ово је моје прво искуство у реалној ситуацији и зато сам био веома уплашен.

ДА ЛИ СТЕ СВЕСНИ ДА ВАШ ПОСТУПАК ИМА ВЕЛИКИ ЗНАЧАЈ ЗА ПРОМОЦИЈУ ФАРМАЦЕУТА КАО ЗДРАВСТВЕНОГ РАДНИКА?

- Гест је постао виралан на друштвеним мрежама, а убрзо су се јавили и новинари ради гостовања или интервјуа. Одазвао сам се на сваки позив јер сам сматрао да је ово прави моменат за афирмацију фармацеута. То се на крају и испоставило тачним на основу убедљивог вођства на гласању јер ће ускоро, ове године, и фармацеут бити награђен престижним признањем и наградом "Херој Београда" од стране градоначелника и градске управе.

ИМАТЕ ЛИ НЕКУ ПОРУКУ ЗА КОЛЕГЕ У АПОТЕКАМА?

- Својим најдражим колегама желим да пренесем поруку солидарности, хуманости и одлучности. Ово су главни принципи који ће свима нама помоћи у животу и раду.

КАДА ЋЕ СЕ ЗАВРШИТИ ПАНДЕМИЈА COVID-19 И КАКО?

Припремила: маг.фарм.спец. Милица Ђукановић

Грип из 1918. године, данас је пример пустошења пандемије, значаја карантина и социјалног дистанцирања. Пре него што се завршио, грип је убио 50 до 100 милиона људи широм света. Након што је пројурио светом, тај грип је избледео, еволуирајући у варијанту доброћудног грипа који се појављује сваке године.

Да ли ће се то догодити са Covid-19?

Према речима историчара, пандемије обично имају две врсте завршетка: медицински, који се јавља када постоји пад инциденције смрти, и социјални, када епидемија страха од болести нестане.

Када људи питају: "Када ће се ово завршити?", оно на шта заиста мисле је друштвени завршетак.

Другим речима, крај се може догодити не зато што је болест побеђена, већ зато што су људи уморни од паничног режима и уче да живе са болешћу.

Ако нисмо спремни да се боримо против страха и незнања тако активно и промишљено као што се боримо против било

којег другог вируса, могуће је да ће страх нанети страшну штету рањивим људима, чак и на местима где није било ни једног случаја заразе током епидемије.

Једна од могућности, јесте да би се пандемија могла завршити социјално пре него што се заврши медицински. Људи могу бити толико уморни од ограничења, чак и док вирус и даље тиња у популацији и пре проналаска вакцине или ефикасног лечења. Једноставно сви желе свој живот натраг.

Када мало боље размислимо, то се већ догађа. У Србији су укинута ограничења, тиме што је дозвољено да се фризерски салони, салони за нокте и теретане поново отворе, иако би се сваки здравствени радник сложио да су такви кораци преурањени. Са једне стране званичници јавног здравља имају медицински крај на виду, али неки чланови јавности виде и социјални крај.

Једно је сигурно, покушај да се дефинише крај епидемије биће дуг и тежак процес.

SMART PHARMACY ПРОЈЕКАТ У СРБИЈИ

ТЕРАПИЈА АСТМЕ -GINA СМЕРНИЦЕ 2020

Припремио: маг.фарм.спец. Милан Ракић

Глобална иницијатива за астму (енгл. *Global Initiative for Asthma*) већ више од двадесет година подстиче обележавање Светског дана астме, првог уторка у месецу мају (5. маја 2020. године), са темом: Доста је било смрти од астме!

Иако је због пандемије корона вирусом **SMART pharmacy** пројекат и **едукација фармацеута са циљем увођења фармацеутске услуге за оболеле од астме у апотекама одложена за наредну годину**, важно је започети са активностима, саветовати и подићи свест о томе колико је важна улога фармацеута у лечењу и едукацији пацијената са астмом, посебно данас, када је више од 235 милиона људи у свету оболело од астме, а алергије и вирусне инфекције могу угрозити и здравље и живот наших пацијената.

У доба пандемије, пружање одговарајуће услуге хроничним пацијентима са респираторним обољењима од изузетног је значаја, те вас упућујемо на нове *GINA* смернице које представљају интегрисану стратегију у терапији астме засноване на доказима, са циљем имплементације у клиничкој пракси на глобалном нивоу.

Услед новонастале ситуације са актуелном пандемијом, пацијенте треба саветовати да наставе са узимањем прописаних лекова у терапији астме. Нарочито је важно наставити са редовним узимањем инхалационих кортикостероида (енгл. *ICS*), али и оралних кортико-стероида (енгл. *OCS*) уколико су и они прописани.

Прекид узимања *ICS*-а често доводи до потенцијално опасног погоршања астме.

Током COVID-19 пандемије потребно је придржавати се прописаних превентивних мера, а додатно ради превенције даљег шириња вирусних честица и излагања особља и других пацијената ризику од поменутих инфекције **треба избегавати:**

- спирометрију код пацијената са потврђеном инфекцијом или са сумњом на *COVID-19*

- употребу небулизатора - зато што небулизатори повећавају ризик од ширења вируса капљичним путем.

У најновијем издању *GINA* смерница **наглашена је улога добро обучених здравствених професионалаца у едукацији пацијената са астмом**. На овај начин се постижу бољи исходи терапије у виду побољшања саме технике примене инхалационе терапије, повећања броја дана без симптома и боље контроле самих симптома, побољшања адхеренце, као и бољег квалитета живота пацијената са астмом.

БОРБА СА АЛЕРГИЈСКИМ РИНИТИСОМ У ВРЕМЕ КОРОНЕ

Припремила: Дипл. фарм. Николина Скорупан, специјалиста фармакотерапије

Корона вирус је унео много промена у наше животе и отворио многа питања у погледу збрињавања других здравствених тегоба и хроничних болести. Многе особе са симптомима алергијског ринитиса стрепе да су њихови симптоми последица COVID-19. У даљем тексту биће приказане сличности и разлике између симптома COVID-19 и алергијског ринитиса.

Знаци и симптоми	Алергијски ринитс	COVID-19
Кијање	Уобичајено	Ретко
Црвенило очију (коњунктивитис)	Уобичајено	Ретко код блажих облика COVID-19
Цурење из носа	Уобичајено	Ретко
Запушен нос	Уобичајено	Ретко
Сузење очију	Уобичајено	Ретко
Свраб очију, грла, ушију	Уобичајено	Ретко
Кашаљ	Понекад, благ, сув, голицајући кашаљ	Често, снажан сув кашаљ
Губитак чула укуса и мириса	Ретко	Понекад
Повишена телесна температура	Не	Уобичајено

Укратко, типични симптоми алергијског ринитиса су кијање, обилан бистар секрет из носа, свраб у горњим дисајним путевима, коњунктивитис и запушен нос. Пацијенти могу имати један или више симптома. Наведени симптоми се ретко јављају код COVID-19.

Типични симптоми COVID-19 су: повишена телесна температура, снажан сув кашаљ, болови у мишићима, главобоља, отежано дисање, губитак чула укуса и мириса.

Уколико су симптоми благи, фармацеут може да препоручи лек против алергије који се издаје без лекарског рецепта или да, у случају тежих симптома, упути пацијента да се јави лекару (најбоље телефонски). Имајте не уму да симптоме алергијског ринитиса

ПИТАЊА И ОДГОВОРИ

Да ли су особе са алергијским ринитисом у повећаном ризику да оболе од COVID-19?

За сада нема никаквих доказа да се особе са алергијским ринитисом могу лакше инфицирати или оболети од COVID-19.

Да ли је кијање уобичајен симптом инфекције корона вирусом?

Није. Ипак, особе које кијају треба да прекрију нос и уста, јер није искључено да су преносиоци вируса и могли би да заразе друге.

Да ли се може имати истовремено и алергијски ринитис и COVID-19?

Може. Ако особа која има симптоме алергијског ринитиса, добије и повишену температуру, снажан сув кашаљ, отежано дише, може се посумњати на COVID-19 и треба да се јави епидемиолошкој служби.

Да ли су очи црвене од алергије или од корона вируса?

Највероватније се црвенило јавља због алергије. Свега 3% оболелих од COVID-19 има црвенило очију.

Да ли је безбедно да се користе спрејеви за нос са кортикостероидима током пандемије COVID-19?

Јесте. Према доступним подацима, пацијенти који по препоруци лекара користе спрејеве за нос са кортикостероидима, за ублажавање изражених симптома алергијског ринитиса, треба да наставе своју терапију. Иако је познато да кортикостероиди слабе имунитет, за сада нема података да њихова примена у носу повећава ризик од инфекције корона вирусом. Са друге стране, ако пацијент самоиницијативно прекине употребу кортикостероида, ризикује да му се симптоми погоршају. Дуготрајна и снажна упала слузнице носа повећава ризик од различитих инфекција дисајних путева.

Да ли пацијенти са алергијским ринитисом, који су на имунотерапији, треба да прекину имунотерапију током пандемије?

Не. Пацијенти треба да наставе да примају специфичну имунотерапију, осим у случају обољевања и испољавања тешке форме болести COVID-19.

треба добро држати под контролом, јер ако су изражени и дуго трају могу довести до упале уха, упале синуса, хроничне упале слузнице носа, а ако пацијент истовремено болује од астме, може доћи и до погоршања астме.

Уколико пацијент истовремено болује и од atopијског дерматитиса, обратите пажњу на промене на кожи. Примећено је да се

код малог броја пацијената оболелих од COVID-19 јавља пет различитих типова кожних промена. Неке од тих промена су сличне осипу који се јавља код atopијског дерматитиса. Ако су промене на кожи другачије него што је то уобичајено и ако су присутни респираторни симптоми који указују на COVID-19, посаветујте пацијента да се обрати епидемиолошкој служби.

НЕГА КОЖЕ У ВРЕМЕ ПАНДЕМИЈЕ

Припремила: маг.фарм.спец. Милица Ђукановић

Од самог почетка пандемије корона вируса, препорука за правилно и често прање руку са правом је оглашавана као једна од најважнијих мера за спречавање преношења вируса. Међутим, један изузетно важан корак није добио толико пажње: одржавање влажности коже како би се спречило њено пуцање и микро оштећења која би вас могла учинити подложнијим обољевању од *Covid-19*. Ако не негујете кожу на адекватан начин, често прање руку може вас довести до већег ризика.

Други потенцијални фактор ризика је сува кожа која врло лако може бити последица ношења маске за лице, због чега је теже придржавати се друге препоруке: „Не дирајте лице“.

Зашто је сува кожа проблем? Често прање може узроковати губитак природних уља на кожи, себума, који помаже у одржавању здраве баријере, природне заштите од утицаја различитих фактора којима је кожа изложена. Сува кожа може бити иритирана од упале што потенцијално доводи до свраба, гребанја и пуцања, односно стварања пукотина. Све наведено доводи до тога да сте подложнији инфекцијама коже, укључујући и вирусне инфекције.

Од почетка пандемије у апотекама су биле доступне различите врсте маске. Међутим, без обзира на то која је маска у питању кожа може бити надражена због заробљене влаге, посебно зато што маске морате везати тако да су чврсто притиснуте уз лице, упркос томе што тај притисак може повећати вероватноћу црвенила и осетљивости.

Добра стратегија након што сте правилно уклонили маску (избегавајте додиривање предње стране маске и перите руке одмах након тога) је да оперете лице. Али обавезно прво оперите руке како не бисте пребацили клице из маске у уста, нос и очи. Слично пилингу руку, што чешће перете лице, шансе за развој суве коже су веће, нарочито у пределима око носа и уста где је маска била. Избегавајте искушење да често додирујете или подешавате маску, или чак да посегнете испод маске и подсвесно протрљате нос.

Генерално, бољи избор у овој ситуацији су креме које садрже више уља него лосиони на воденој бази, које хидрирају и штите вашу кожу. Одлична опција су хидратантне креме са керамидима, који су већ саставни део ваше коже, али могу се смањити старењем и исушивањем коже. Ноћу можете започети рутину која ће неговати вашу кожу док спавате. Ако имате умерено суву кожу, први корак би био да користите нежно средство за чишћење, попут мицеларне воде, а затим да нанесете адекватну крем на лице и руке. Али ако имате изразито суву, надражену кожу, добро би било да након хидратантне креме нанесете лаган слој вазелина или производа на бази пчелињег воска, ако то ваша кожа подноси.

Ово су кораци које можете примењивати у било којем тренутку током дана, али је важно да то увек буде након ношења маске, а не пре. Када носите маску, желите да ваша кожа буде у уобичајеном стању, јер додавање дебелих слојева емолијената може нарушити интегритет маске и онемогућити њену функцију.

КОЖНИ ОСИПИ КОД ПАЦИЈЕНАТА ОБОЛЕЛИХ ОД КОРОНА ВИРУСА

Припремила: маг.фарм.спец. Милица Ђукановић

Широм света, све је већи број извештаја о кожним осипима код пацијената са COVID-19. Осип може попримити различите облике, међутим, прерано је говорити да ли су они заиста узроковани новим корона вирусом или су повезани са другим факторима. Нејасно је да ли су лезије на кожи које видимо код COVID-а заправо директна манифестација вируса на кожи или је то само реакција коже услед генерално побуђеног имунолошког система. Није искључена могућност и да неки осипи настају услед компликација болести, реакција на лекове или чак због других вируса код пацијената са ко-инфекцијама.

Колико су осипи уобичајени?

Осипи повезани са вирусом обично се виђају код деце, зато су бројни извештаји о осипу код одраслих пацијената са COVID-19 привукли толико пажње. Колико су учестали, остаје нејасно. Потребно је више студија које прате пацијенте током одређеног времена како би се стекла слика о стварној распрострањености осипа везаних за COVID-19. Број евидентираних пацијената са кожним променама се повећава, а за пример приказаћемо резултате студије шпанских дерматолога, објављене крајем априла 2020. Кожне промене које су до сада забележене код особа инфицираних SARS-CoV-2 приказане су у табели.

Врста кожне промене	Популација	Учесталост	Најчешће време испољавања	Просечна дужина трајања
Осипи на шакама и стопалима налик промрзлимама, праћени болом и/или сврабом	Млађи пацијенти, са благом клиничком сликом	19%	Касније, након других симптома COVID -19	12 дана
Ситни пликови, на стомаку, леђима, рукама или ногама, често праћени сврабом	Пацијенти средњих година	9%	Рано, пре осталих симптома COVID-19	10 дана
Копривњача	Нема података	19%	Удружен са тежом клиничком сликом	7 дана
Макулопапуларни осип	Нема података	47%	Истовремено са осталим симптомима COVID-19, удружен са тежом клиничком сликом	9 дана
Ливедо (некроза)	Стари пацијенти	6%	Удружен са тежом клиничком сликом	Нема података

Извор: Casas CG et al. Classification of cutaneous manifestations of COVID-19: a rapid prospective nationwide consensus study in Spain with 375 cases. British Journal of Dermatology. 19 April 2020

Многи фактори, попут тренутка у ком се осип јавља, преглед самог узорка ткива, исход за који се везује присуство осипа утичу на целокупно сагледавање њихове повезаности са овом болешћу, тако да су потребна додатна истраживања како би се донели коначни закључци. Различити осипи понекад могу бити специфичан показатељ одређене инфекције. Да ли ће то бити случај за пацијенте са COVID-19, остаје да се види.

СОЦИЈАЛНО ИЛИ ФИЗИЧКО ДИСТАНЦИРАЊЕ

Припремио: маг.фарм.спец. Милан Ракић

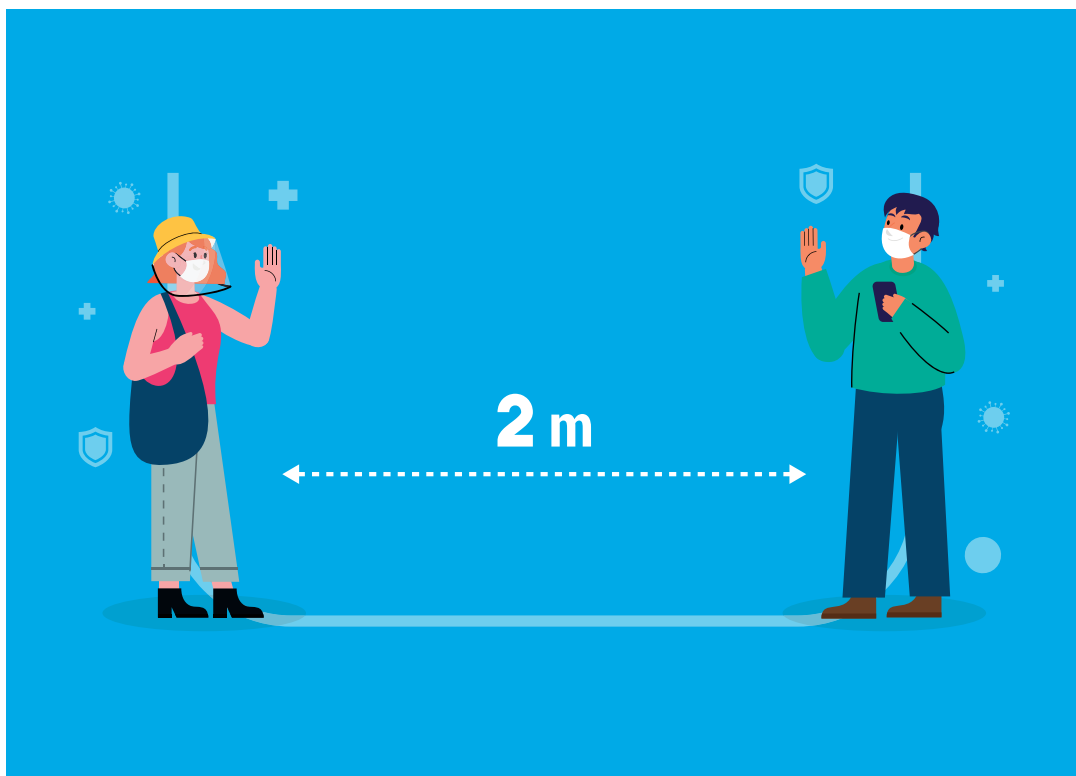
Иако је социјално дистанцирање за већину нас новитет, овај појам смо брзо усвојили под утицајем представника државних институција и медија који су га свакодневно и у огромном обиму користили протеклих недеља. Поставља се питање, да ли овај појам адекватно осликава препоручени модел понашања, у смислу: **остајања код куће, избегавања окупљања и дружења, као и држања 2 метра дистанце од других људи?**

Иако се у „доба короне“ од нас захтева да се придржавамо свега што је претходо

наведено, ипак, кључ је само у **физичком дистанцирању** од других људи, а свакако да **није реч о социјалном (друштвеном) дистанцирању.**

„Доба короне“ намеће нове животне околности: избегавамо велика окупљања, ређе се виђамо са пријатељима, одлажемо планирана путовања, заправо изменио се друштвени живот који смо познавали и водили.

Један од најефикаснијих начина за заустављање ширења заразе новим корона вирусом јесте да останемо физички ди-

станцирани једни од других. Данас, када је готово цео свет постао карантин, **ради очувања нашег менталног здравља од изузетног је значаја остати друштвено (социјално) повезан** са породицом и пријатељима, од којих смо услед новонасталих околности физички раздвојени.

„СВЕ ЋЕ БИТИ ДОБРО, АКО СМО И МИ ДОБРО“

ЛИЧНА ЗАШТИТНА ОПРЕМА - МАСКЕ ЗА ЛИЦЕ

У циљу спречавања ширења инфекције новим корона вирусом, **многе владе су својим грађанима прописале као обавезну меру заштите ношење заштитних маски преко лица током боравка у затвореном простору.** Маске су ефикасне једино када се користе у комбинацији са честим чишћењем руку средствима на бази алкохола или честим прањем руку сапуном и водом.

Маске шивене у кућним условима могу бити од користи за смањење ширења ове вирусне инфекције из носа или уста заражене особе, само тамо где нема задржавања људи и где се држи прописано растојање између две особе.

Светска здравствена организација препоручује да је држање дистанце од 1 метра безбедно, док владе различитих земаља препоручују да та дистанца буде од 1.5 до 2 метра. Поред дистанце, битна чињеница је да ли се контакт дешава у затвореном или отвореном простору. Свакако не треба заборавити да је време проведено у директном контакту са другом особом од кључног значаја и да га треба свести на минимум.

Здравствени професионалци страхују да **ношење маски може људима пружити**

привидни осећај сигурности и да тада могу да се опусте и забораве на придржавање основних мера **у циљу спречавања ширења ове инфекције, а једна од најзначајнијих јесте мера физичког дистанцирања.**

ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ У ДОБА КОРОНЕ

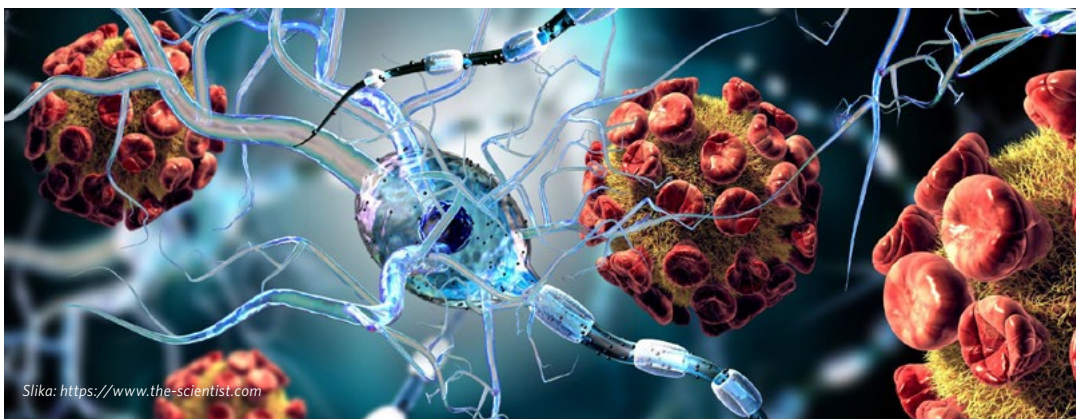
Новикорона вирус успео је да за релативно кратко време измени свет и човечанство. Дошло је до убрзавања дигитализације наших живота у свим сегментима, а били смо убеђени да је за тако нешто потребно много времена.

Друштвене мреже, више него икада, постале су део наше свакодневице, место одржавања контакта са познаницима, али и као битан извор информација.

Фармацеутска комора Србије активно је и током ванредног стања пружала релевантне информације и чинила да фармацеути Србије буду благовремено обавештени о актуелним светским сазнањима у вези са новим корона вирусом и мерама за смањење ширење инфекције коју изазива.

Иако званичан Фејсбук профил Фармацеутске коморе углавном прате здравствени радници из Србије, поносни смо на чињеницу да су наше објаве пратили и други. Према најновијим истраживањима Фејсбук је и даље мрежа број један када је реч о томе на којој друштвеној мрежи људи траже информације у вези са актуелном пандемијом.

О томе колико смо успели у намери да путем друштвених мрежа пренесемо битне информације, најбоље сведочи чињеница да је готово **70.000 пута прегледан снимак о правилном прању руку** који је постављен на званичном Фејсбук профилу Фармацеутске коморе Србије.

Slika: <https://www.the-scientist.com>

ЗАШТО СУ ПАЦИЈЕНТИ КОЈИ СУ ПРЕЛЕЖАЛИ COVID-19 ОПЕТ ПОЗИТИВНИ?

Да ли је растућа инциденца пацијената који су се опоравили од корона вируса, а поново су позитивни на исти, нешто што треба да нас брине?

Када након ове респираторне болести, резултат на корона вирус буде негативан, то указује на јасан опоравак од инфекције. Међутим, растући тренд пацијената који су након прељжане инфекције позитивни на корона вирус се не одражава нужно на понављање активне инфекције.

Наиме, објашњење лежи у „мртвим“ или неактивним вирусним компонентама и даље присутним у ћелијама пацијената. Фрагменти вирусне РНК и даље могу постојати у ћелији, чак и ако је вирус инактивиран. Сматра се да је већа вероватноћа да су поново позитивни пацијенти „покупили“ вирусну РНК која је већ инактивирана. Досадашњи резултати указују на то, да је биолошка интеракција корона вируса са људским ДНК ланцима таква, да он нема могућност да изазове „хроничне инфекције“.

Ипак забринутост због све већег броја поново позитивних постоји. Од свих до сада

проучаваних случајева, неки су развили благе симптоме, а неки су асимптоматски. До сада нису утврђене секундарне инфекције ни у једном узастопном случају. Истраживања су у току.

Извор: https://www.cdc.go.kr/cdc_eng/

МЕРЕ ПРОТИВ COVID-19 ЕФИКАСНЕ И ПРОТИВ ГРИПА

Испитивање у Тајвану показало је да је током првих дванаест недеља 2020. док су спровођене мере за спречавање ширења пандемије COVID-19 (ношење маске, социјална дистанца, појачана хигијена руку и карантин за особе у високом ризику) дошло до драстичног пада регистрованих случајева оболелих од грипа у поређењу са истим периодом 2019. На основу прикупљених података, истраживачи верују да је значајно мања активност грипа у 2020. последица ригорозних мера за сузбијање ширења COVID-19. Са друге стране, није забележено смањење броја дијагностификованих случајева варичеле.

Извор: Kuo S-C, Shih S-M, Chien L-H, Hsiung CA. Collateral benefit of COVID-19 control measures on influenza activity, Taiwan. *Emerg Infect Dis.* 2020 Aug

<https://doi.org/10.3201/eid2608.201192>

СЗО НЕ ОДОБРАВА ПРОПУСНИЦЕ ЗА ИМУНИТЕТ

Владе неких земаља предложиле су да се дозволи слободан улазак у земљу особама код којих се детектују антитела на SARS-CoV-2. Детекција антитела би служила као "CoronaPass" тј. пропусница за имунитет. Међутим, пошто још увек није познато да ли и колико дуго ова антитела штите од поновне инфекције, Светска здравствена организација не препоручује овакво тестирање као меру спречавања ширења заразе и изражава забринутост да би особе код којих су детектована антитела игнорисале савете за очување јавног здравља повећавајући ризик од континуиране трансмисије.

Извор: <https://www.who.int/news-room/commentaries/detail/immunity-passports-in-the-context-of-covid-19>

ПОРЕМЕЋАЈ ЧУЛА МИРИСА КОД ОБОЛЕЛИХ ОД COVID-19

Поремећај чула мириса и укуса јесу неуролошки симптоми који могу да се јаве код асимтоматских пацијената код којих постоји сумња на COVID-19.

Поред наведеног, поремећај чула укуса и мириса имају веома важну улогу у многим неуролошким стањима (нпр. повреда главе, неких неуродегенеративних болести као што су Паркинсонизам или Алцхајмер).

Чак и делимичан губитак чула мириса или укуса знатно мења квалитет живота индивидуе. Немогућност да се осети укус хране у неким случајевима може довести до тровања истом или губитка апетита. А постоје и животно угрожавајуће ситуације у којима ове особе нису у прилици да благовремено реагују на опасност, нпр. због немогућности да осете мирис плина или дима.

Иако је поремећај чула мириса на неки начин постао обележје COVID-19, недавно објављени радови показују да пацијенти који су пријавили губитак чула мириса имају блажи ток болести и чак 10 пута мање шансе за пријем на болничко лечење.

Идентификација значајних параметара за болнички пријем пацијената значајно олакшава ефикасно коришћење расположивих ресурса у здравственом систему једне земље, који су, узимајући у обзир брзо ширење SARS-CoV-2 вируса, били преоптерећени у већини европских земаља.

Извор података: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/alr.22592>

ОБОЛЕЛИ ОД ЛУПУСА КОЈИ СЕ ЛЕЧЕ ХИДРОКСИХЛОРОХИНОМ НИСУ У МАЊЕМ РИЗИКУ ОД ИНФЕКЦИЈЕ SARS-COV-2

Група аутора је спровела анализу у САД међу оболелим од системског еритематозног лупуса (СЛЕ), са намером да се утврди да ли терапија уобичајеним дозама хидроксихлорохина (400 мг дневно), које одређени проценат оболелих од СЛЕ користи као редовну терапију, смањује ризик од инфекције корона вирусом и/или утиче на тежину клиничке слике. Дошло се до закључка да примена хидроксихлорохина не смањује ризик од инфекције SARS-CoV-2. Такође, СЛЕ пацијенти који су оболели од COVID-19 нису имали блажу клиничку слику нити мањи ризик од компликација у поређењу са СЛЕ пацијентима који се нису лечили хидроксихлорохином пре обољевања од COVID-19.

Извор: *Konig MF et al. Baseline use of hydroxychloroquine in systemic lupus erythematosus does not preclude SARS-CoV-2 infection and severe COVID-19. Ann Rheum Dis. May 2020.*

<https://ard.bmj.com/content/early/2020/05/07/annrheumdis-2020-217690>

КАМПАЊА: ХИГИЈЕНА РУКУ У ПРЕДШКОЛСКИМ УСТАНОВАМА

“Није тешко бити чист и уредан”

Припремила: маг.фарм.спец. Драгана Рајковић

Hygieinos је грчка реч и значи „здравље“. Хигијена (такође позната и као „контрола инфекција“) је научна дисциплина која је у уској вези са промоцијом и очувањем људског здравља и спречавањем болести.

Пре више од 150 година, др Игнац Земелвајс, мађарски лекар, доказао је да су руке главни фактор преноса и ширења инфекција. На рукама се могу наћи бројни микроорганизми који се, у размаку од само неколико сати, могу умножити до те мере да њихов број достигне и до 100,000 или више по руци.

Организујући Национални програм хигијене руку у здравственим установама под називом „Чисте руке - безбедне руке“, Република Србија је 2008. године постала члан Алијансе за безбедност пацијената Светске здравствене организације (СЗО) и сваке године обележава 5. мај, Светски дан хигијене руку у здравственим установама.

Хигијена руку је у средишту стандардних мера опреза и неоспорно је најделотворнија мера контроле инфекција. То је важна животна навика која не само да спречава да се заразите, већ спречава и ширење инфекције на друге, који су можда остеливији и подложнији инфекцији. Зато није наодмет запамтити: руке нису чисте ако нису видљиво нечисте. Имати чисте руке значи руке слободне од штетних вируса и бактерија.

По подацима Европског центра за превенцију и контролу болести правилна хигијена руку смањује број оболелих од дијареје за 23-40%, смањује респираторне болести, попут прехладе, у општој

популацији за 16-21% и редукује изостанак школске деце због гастроинтестиналних болести за чак 29-57%.

Ипак, као да постоји изванредан вид немаривања значаја хигијене руку све док се не појави неки вирус пандемијских размера који се преноси додиром. Велики број кампања морао би бити усмерен на ову тему, а нарочито је увек важно упознати и научити долазеће генерације још од малена - у предшколском узрасту.

Почетком године, Фармацеутска комора Србије је планирала ућешће у Кампањи за хигијену руку које спроводи Министарство здравља, а почетком марта, захваљујући г-дину Александру Михајлову и Агенцији *Articom* из Београда, направљен је постер за децу.

Данас, када је стално подсећање на ову једноставну а изузетно значајну меру превенције у борби против присутне пандемије неопходно, а уз сагласности Министарства здравља, Министарства просвете, науке и технолошког развоја, Института за јавно Здравље “Др Милан Јовановић Батут” и Удружења медицинских сестара предшколских установа Србије, током јуна месеца, 10.000 постера биће дистрибуирано у све предшколске установе у Србији.

Уколико околности дозволе, од 1-25. септембра планирамо радионице на тему “Хигијена руку - Није тешко бити чист и уредан” у предшколским установама које би водили фармацеути, чиме би уједно обележили и 25. септембар - Светски дан фармацеута.

ОПЕРИ РУКЕ!

ПРЉАВО!

НАКВАСИ

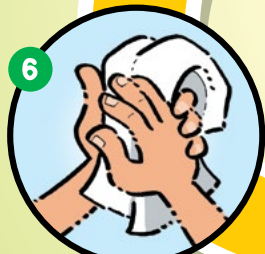
**УЗМИ
САПУН**

ИСПЕРИ

**ТРЉАЈ
20 СЕКУНДИ**

ОСУШИ

**ЗАТВОРИ
СЛАВИНУ**

ЧИСТО!

Република Србија
МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ,
НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ФАРМАЦЕУТСКА КОМОРА
The Pharmaceutical Chamber of Serbia

ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВЉЕ СРБИЈЕ
„Др Милан Јовановић Батућ“

ОБРАЗОВАНИ
РАЗВОЈА
ЗДРАВЉА
СРБИЈЕ

САВЕЗ УДРУЖЕЊА
МЕДИЦИНСКИХ СЕСТАРА
ПРЕДШКОЛСКИХ УСТАНОВА
СРБИЈЕ

Našim **FARMACEUTIMA** koji su:

                          N N
                          E E
                          P P P
                          P R O R
                          R H O S
                          T R D N
♥ **E L I K O**   **H** ♥ **A L A**
E B E K O F   U O B U Ž
L I M O L E   M V R Č N
I Č E S E S   A A I N I
K N N N B I   N N   I
O I I O L J O   I I
D   T V I N
U   I E V A
Š   N I L
N   I   N
I

 Mylan

Better Health
for a Better World